ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՑԼԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքն արգիլուած չէ, ամբողջ 21րդ չրջանի (1905 նոյեմ.—1906 օգոստ.) բաժնորդագինն է 20 ֆր. կանխիկ. կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մի ամսականը 2 ֆր. հաշուելով 1906 օգոստոս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրարպէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ԻՒ ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 1

1905 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 Դ.

(Հ. Տ. Հոկտեմբեր 19)

ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Չարաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագրները։

Մառնուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն։

Մառնուցման 1 միլիմէթրը 1 սանտիմ կարժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction : Rue Beaumont, 9.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական ազդեր. — Դրամ քէ մարդ։ — Նամակ Ռուսիահէն (Թիֆլիս). — Նամակ Պարսկաստանէն (Դավրէժ). — Կովկասի հայ եկեղեցիներէն և դպրոցներէն հայ ազգին վերադարձուիլը. — Աբիկ Լեֆենտի Ռնճեաճի ապաշնորհին եւ իր գործակիցներուն համար տրուած դատավճիռը. — Ամերիկաբնակ Հայերէն կոմս Վիդդին տրուած ուղերձը. — Եւրոպահ Հայերի առաջնորդը. — Բարիզի հայ եկեղեցիի նոր Հոգաբարձութիւնը. — Հայ յեղափոխականներ Ամերիկա. — Ռուսահայ յեղափոխականներ Ռուսիոյ մէջ. — Տեսութիւններ։

ԲԱԺԱՆՈՒԱԾ Է
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ,,Ի
ԻՒ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ
(1905 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1906 ՕԳՈՍՏՈՍ)

21րդ չրջանի բաժնորդագրութիւնը կըսկսի 1905 նոյեմբերէն և կը տեւէ մինչև 1906 օգոստոսի վերջը։ Ամբողջ 21րդ չրջանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ կանխիկ վճարելի։ Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի՛ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ հաշուելով։

Անոնք որ Արմենիայի Օժանդակ կը գրուին մեր հրատարակած Օժանդակութեան կանոնագրին համեմատ կատարելով իրենց պարտականութիւն, իրաւունք կունենան, իրենց ստացած 1 օրինակ Արմենիայէն զատ—որի համար ամբողջ բաժնորդագին 20 ֆր. պէտք է վճարեն—, քանի՛ անձի համար որ ուզեն, Արմենիա բերել տալու իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ դրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն՝ ամբողջ չրջանին համար 10 ֆր.ով և կամ ամսական 1 ֆր.ով։ Յանկացողին կը ղրկենք «Արմէնիայի Օժանդակութեան» համար մեր հրատարակած կանոնագիրը։

Բաժնորդագիրներուն կանխիկ վճարումը մեծ դիւրութիւններ կընծայէ թերթի կանոնաւոր ընթացքին և յայտնի է որ Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ ամէն ազգ՛ը սովորութիւն ունի իրենց ստացած լրագրի բաժնորդագինը կանխիկ ղրկելու. անոր համար իրենց լրագիրները ալ կրնան կանոնաւոր ընթացք մ՛ունենալ։

ԽՄԲԱԴՐԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ

Արմենիայի համակրող ամերիկաբնակ Հայերի յայտնած փափաքին համեմատ, Արմենիայի խմբագիր-տնօրէնը ճամբորդութիւն մ՛ընելով Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները, կարճ միջոցի մը մէջ կարելի եղածին չափ տեսակցութիւններ ունենայ զանազան անձերի հետ և հրապարակախօսութիւններ ըրաւ Նիւ Եորք, Ուէսդ Հոպոքըն, Բրովիտէնս, Պոսթոն, Ուսդըր և Ֆիլատէլֆիա քաղաքներին մէջ, ուր Հայեր, ընտանիքներով մէկտեղ, մեծ բազմութեամբ ներկայ գտնուելով պատուեցին այդ բանախօսութիւնները և իրենց չնորհակալութիւնները յայտնելով ցոյց տուին թէ Ամերիկայի հայ գաղութները։ գէթ իրենց կարեւոր մէկ մասը, իրենց կուսակցամոլութեան և կռուարարութեան համբաւին հակառակ, գիտեն նաև յարգել կարծիքի ազատութիւնը և նոյն իսկ իրենց կուսակցութիւններիգործունէութեան մասին եղած քննադատութիւնները, երբ կը տեսնեն թէ անոնք անկեղծ սրտէ մը բխած են։

Մենք մեր այս երկրորդ անգամ Ամերիկա ըրած ճանբորդութեան ըպատրութիւնները պիտի հրատարակենք առանձին յօդուածով մը, ինչպէս ըրած ենք առաջին ճանբորդութեան համար 1888ի Արմենիայի թիւերուն մէջ։ Առ այժմ այս երկու տող կը գրենք, հրապարակաւ Արմենիայի մէջ կատարել փութալու համար չնորհակալութեան պարտք մը ամէն անոնց որոնք մեր ճանբորդութեան միջոցին դիւրութիւններ ընծայեցին մեզ թէ՛ իրենց հիւրընկալութեամբ և թէ՛ այլ միջոցներով գործակցելով. միանգամայն Արմենիայի ընթերցողներին ծանօթացնելու համար թէ ինչո՞ւ Արմենիան որ սեպտեմբերին հրատարակուելով պիտի սկսէր իր 21րդ չրջան, նոյեմբեր 1ին կը վերսկսի իր հրատարակութիւն։

***

Որովհետեւ Արմենիայի տնօրէն-խմբագրին Ամերիկա ճանբորդութեան պատճառով՝ Արմենիայի 21 րդ տարեչրջանի 1 թիւը նոյեմբեր 1ին կը հրատարակուի փոխանակ սեպտեմբերի սկիզբը հրատարակուելու, ոյն 21րդ չրջան պիտի տեւէ մինչեւ 1906 օգոստոսի վերջը, փոխանակ 1906 յունիսի վերջին ինչպէս ծանուցուած էր ասկէ առաջ։ Հետեւապէս 1905 սեպտեմբեր և հոկտեմբեր ամիսներին համար արդէն վճարած բաժնորդներն ոչինչ կորանցուցած պիտի լինին մեր ճանբորդութեան պատճառով, թերթին չհրատարակուած 2 ամիսներին փոխարէն՝ իրենց բաժնորդագրի ըստացագրին մէջ նշանակուած թուականէն 2 ամիս աւելի թերթ պիտի ըստանան անոնք։

***

Այն անձեր որոնց ընթերցասիրութեան և Արմենիայի պէս թերթի մը քաջալերելու զգացման վրայ վստահելով սոյն 21րդ տարեշրջանի 1 թիւէն սկսած ենք իրենց ղրկել Արմենիան, եթէ չեն ուզեր բաժնորդագրուիլ և չուտով ղրկել բաժնորդագինը, կը խնդրենք որ գոնէ 3րդ թիւէն սկսին մերժել (refuser) թերթին ստացումը և պատուիրել բոստին որ վերադարձնէ մեզ։ Բոստը ձրիապէս կը վերադարձնէ այդպէս մեր ժուռլով չրացուած լրագիրները. բայց որովհետեւ բոստն այնչափ արագութեամբ չըներ լրագիրները ձրիապէս իրենց խմբագրութիւնների վերադարձնելու գործողութիւնը որչափ կընէ բաժնորդներին ձեռքը հասցնելու համար, մերժողներէն կը խնդրենք միայն որ բարեհաճին անմիջապէս քարդով մ՛ալ մեզ իմացունել որ ի դէպ բոստի և այլ ծախքեր չընենք, ղրկելը չարունակելով։ Աւելի քաղաքավարական է թերթին ստացումը մերժել այժմէն քան թէ յետոյ դժկամակիլ բաժնորդագինը վճարելու։

ԴՐԱ՞Մ ԹԷ ՄԱՐԴ

Շատեր կը կրկնեն թէ ազգային վերկութեան գործը գլուխ տանելու համար դրամ պէտք է և որովհետեւ դրամ չկայ մէջտեղ և մենք ալ ազգատ ժողովուրդ մ՛ենք, գործ յառաջ չերթար։

Այդ խօսք մասամբ ճշմարիտ է, բայց ոչ բոլորովին։

Եթէ դրամ չկայ մարդերը յարուցանելու համար, պէտք է խոստովանիլ նաեւ թէ մարդեր ալ չկան դրամ գոյացունելու համար։

Ոչ ոք կանգիտանայ դրամին ոյժը, ամենակարողութիւնը. բայց շատեր կան որ չեն ըմբռներ տակաւին թէ դրամ գոյացունելու և դրամը ազգային վերկութեան գործին ծառայեցունելու համար՝ այդ նպատակի համար յատկապէս պատրաստուած բանական մարդեր պէտք են։

Եթէ պէտք եղածին չափ դրամ չկայ մէջտեղ, այդ ապացոյց մ՛է թէ գործին համար պէտք եղածին չափ մարդեր ալ չկան մէջտեղ։

Դրա՞մ պէտք է մարդ գոյացունելու համար թէ մարդ պէտք է դրամ գոյացունելու համար։ Այդ այնպիսի հարցում մ՛է թէ հաւ ձուկիթէն կելնէ թէ հաւկիթը հաւէն։

Եթէ դրամ պէտք է մարդ գոյացունելու համար, մարդ ալ պէտք է դրամը գոյացունելու համար. այդ դրամ բառն ո՛ր կողմէն ալ սկսիս կարդալ, թէ՛ դ ռ ր է ն և թէ՛ մ գ ր է ն, պէտք է ու պէտք է։ Բայց դրամը խօսք չհասկնար, մարդն է որ խօսք կը հասկնայ. ուստի խօսքը մարդին կուղղենք։ Դրամը առարկայ մ՛է, միջոց մ՛է մարդի ձեռքին մէջ՝ իր նպատակի ծառայելու համար։ Եթէ մարդ լինի, նա կը գոյացունէ դրամը և կը ծառայեցունէ իր նպատակի։

Մ՛արդ չկայ, Հայ մարդեր չկան բառական և ադոր համար է որ դրամ ալ չկայ։ Դրամէն առաջ մարդ պէտք է։ Պէտք է մեր արդէն ունեցած միջոցներով կարելի եղածին չափ աշխատիլ տակաւին մարդ պատրաստելու, մարդեր յարուցանելու։ Եթէ բառական մարդ լինի, անոնք բառական դրամ ալ կրնան գոյացունել։

Մեր ազգ աղքատ է, դրամ չունի, ոյժ ալ չունի, կըսեն։ Բայց այդ ըսողներէն կը խնդրենք որ մեզ պատասխանեն թէ ո՞վ է թիւրք կառավարութեան դրամ, ոյժ տուողը, որ այդ ուժով մեզ հարստահարէ։ Ո՞վ է անոր դրամ տուողը որ թնդանօթներ չինել տայ, ահագին քանակութեամբ պէնքեր ստանայ և բազմաթիւ զօրաբանակներ կարենայ պահել, մեզ ճնշելու և ուզած ատենն ալ կոտորել տալու համար։ Չէ՞ մի որ ժողովրդէն հաւաքած հարկերովը է որ նա կրնայ ընել այդ բաները։ Եւ ի՞նչ են այդ հարկերը. պէտքը ասկէ յետոյ որ զինուորագրութեան փոխանակ տուրքն է, հայն է որ կը վճարէ. թիւրքը զօրք կը լինի, հետեւապէս նա դրամին ըս-

Ամսաթերթ օրերից
Հրատարակվում է Ալեքսանդրապոլում
Տարի 27/9 համար.

ՂԱՐԱՄԱՆԻ ԱՂԱՂԱԿԸ

Ս. Փ.

Ղարամանի աղաղակը ամենամեծ ազգային ցավն է, որ ապրում է մեր ժողովուրդը։ Ղարամանի աղաղակը ամենամեծ ազգային վիշտն է, որ ապրում է մեր ժողովուրդը։ Ղարամանի աղաղակը ամենամեծ ազգային ամոթն է, որ ապրում է մեր ժողովուրդը։

Քրբակալուելով յայտարարած էր թէ ինք դրամական պահանջ ունէր Ընճեանի վրայ և մերժուելուն համար դիմած էր այդ վրէժխնդրական միջոցի, վարդանեան ժահի դատապարտուեցաւ եղեռնական ատեանէն. բայց որովհետեւ ինք Ամերիկեան երկրացի եղած է եղեր, ամերիկեան դեսպանը միջամտեց և պահանջեց որ դատավարութիւնը պէտք է կատարուի ամերիկեան դեսպանատան թարգմանին ներկայութեամբը. Այդ միջոցին վարդանեան հարցաքննութիւններէն նոր յայտնութիւններ ալ երեւան եկան. վարդանեան, իր նախկին պատմութիւնը փոխելով յայտարարեց թէ ինք Ամերիկայէն ղրկուած էր հայ յեղափոխական ընկերութեան մը կողմէն և թէ Ընճեան Աբիկ էֆէնտիէն յեղափոխական գործին անունով դրամ պահանջած և մերժուած լինելուն համար սպանած էր զայն. նաեւ իր մի քանի գործակիցներուն անուններ տուած էր, թէ՛ ամերիկեան դեսպանի պահանջման և թէ՛ այդ նոր յայտնութիւններուն պատճառով, եղեռնատ ատեանը հարկ տեսաւ վերստին դատելու կարապետ վարդանեանն ու իր ընկերները, այս անգամ ամերիկեան հիւպատոսին ներկայութեամբ.

Վերջին դատավճիռն որ պաշտօնապէս հրատարակուած է կ.Պոլսի լրագիրներուն մէջ, կըսէ թէ հաստատուած լինելով որ կարապետ վարդանեան և իր գործակիցներ խռովարարական ընկերութեան մը կը պատկանին և այդ նպատակով սպանած են Ընճեան Աբիկ էֆէնտին և վերաւորած են վարասիտ անուն անձը, դատարանը մահի դատապարտեց կարապետ վարդանեանը և իր ընկեր Լեւոն Քիրիչճեանը. ցմահ բանտարգելութեան դատապարտեց Մտեփան Սերոբեանը և 15 տարի թիւրապարտութեան՝ Յովհաննէս Ոսկերեանը և Լեւոն Քիրիչճեան յանցագործ լինելով արդէն կ. Պոլսէն փախչելու, դատարանը վճռեր է ղրկել զինք քաղաքային իրաւունքներէն և իր ինչքերը գերաբել օսմանեան օրինագրքի 31րդ յօդուածի տրամադրութեան համեմատ։ Ամբաստանեալներէն Երուանդ Չաւուչեան անպարտ արձակուեր է, իր մասնակցութեան մասին բնաւ բան մը հաստատուած չլինելով։ Ներկայ արձիռն և Սափրիչ Սիմոնի մասին նոր յայտնութիւններ եղած լինելով, դատարանը վճռեր է անոնց նկատմամբ ալ օրինական հետապնդութիւններ կործադրել։

Պէտք է խոստովանիլ որ զանազան նկատումներով ձախորդ և ցաւալի գործ մ'եղած է Ընճեանի սպանութիւնը։ Նախ որ այդ մարդ մեր ազգի ոչ միայն ջատագով մէկն եղած չէր, այլ և ուրիշ հարուստներէ պէս բոլորովին անտարբեր ալ չէր. վարժարանների և եկեղեցիներու չինութեան, աղքատներու և ազգային բարեգործական ձեռնարկներու օգնած է շատ անգամ. Հայաստանի մեծ սովին ժամանակ, 1880ին, ինք հոգին եղած էր Սովելոց Խնամոց Ընդհանուր Յանձնաժողովին, որ յաջողեցաւ հիանալի մեծ գործ մը կատարել, առնկալի սովին դէմ կըռուելով և ձիւն ձմեռ ժամանակ օգնութիւններ հասցունելով Հայաստանի տարածած և ցրտասարսուռ բարգելափակ ծագած ժողովրդին. Մինչեւ անգամ Եւրոպայի թագակիր գլուխներէ ալ դրամ հաւաքել կրցաւ կ. Պոլսի այդ Ընդհանուր Ժողովը Հայաստանցիներու Թշուառ վիճակն անոնց ուշադրութեան ու գթութեան ներկայացունելով, իր ազգի պատուին և բարգաւաճման նախանձախնդիր մէկն էր Ընճեան և թիւրք կառավարութիւնը կը ցանկար ազգոր համար զինք բնաջինջ դարձունել. դեռ երկու տարիի չափ առաջ, չնայելով իր վայելած բարձր դիրքին և ազդեցութեան, բանտարկուեցաւ և մահի դատապարտուեցաւ, հայ յեղափոխականներուն դրամապէս օգնած լինելու ամբաստանութեամբ. հազիւ թէ կրցաւ ազատուիլ դեսպաններու միջամտութեամբ և թիւրք կառավարութեան վրայ ունեցած մեծապետար պահանջներէն հրաժարելով . . . և այդպիսի մեծանուն ու մեծագործ հայի մը վրայ՝ որ վարժապետեան Ներսէս Պատրիարքին գլխաւոր աջակից մ'եղած և իր կեանք ազդային գործերի մէջ անցունելով ծերացած է, 21 տարեկան անփորձ պատանի մը ձեռք կը բարձրացունէ սպաննելու համար, պահանջելով որ իր խորհուրդներէ և իր թելադրութիւններուն հետեւի ազգին օգտակար լինելու միջոցներուն մասին և իր ուզածի չափ ալ դրամ հանէ տայ իրեն։

Ուրիշն ասելով, երբ մենք իմացանք Ընճեան Աբիկ էֆէնտիի սպաննուիլը, առաջին անգամ այն որ պատրութիւնն ունեցանք թէ թիւրք կառավարութեան ձեռքով եղած է, որովհետեւ պարզապէս թիւրքի հացին եղ քսել էր այդ։ Արդէն նա բոլոր ուսեալ հայերը կը լեցունէ բանտերը և այդպէս կոչնչացունէ. հարուստներն ալ կը կողոպտէ և միանգամայն սպաննել տալով կոչնչացունէ. երբ ազգի մը մէջէն խելքն ու դրամը պակսին, ինչով պիտի կրնայ գործել ան։ Հայ յեղափոխականները պէտք չունին այդպիսի ազգասիրաց միջոցներու դիմելու։ Արդար գատ մը պաշտպանելու համար անարդար միջոցներ ձեռք առնելով կը սրբապղծենք զայն և կը դայթակղեցունենք ժողովուրդը, փոխանակ համոզելու։

Բայց մի թէ՞ վարդանեանները շատ դատապարտելի են իրենց այդպիսի արարքներուն համար։ Ինչո՞ւ անփորձ ու միամիտ անմեղ հոգիները են որոնք իրենց մարմիններ զոհ կը բերեն ազգի ազատութեան Ս. Մեգալնին առջեւ և վեհ զգացումով բայց սխալ դատողութեամբ մը թէ՛ իրենք կը զոհուին ի զուր և թէ՛ իրենց գործակիցներէ հարիւրաւորներու բանտարկութեան ու մահին պատճառ կը դառնան։ Բուն յանցաւորները ինքնք այդ յուսահատական գործին մղող բռնաւորներն են։

ԱՄԵՐԻԿԱՑՒԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿՈՄՈ ՎԻԴԴԷԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՈՒՂԵՐՁԸ

Կովկասի հայ եկեղեցիներու կալուածներու և դպրոցներու վարչութեան նորէն մեր ազգի յանձնուիլը, ինչպէս ամեն տեղ, ամերիկաբնակ հայերին մէջ ալ մեծ ցնծութիւն պատճառած լինելով, Առաջնորդ Գեր. Յարութեան Արքեպիսկոպոս փութացած էր իր և իր ժողովրդի խնդակցութիւնները յայտնել Ամենայն Հայոց Վեհ. կաթողիկոսին, և գոհունակութիւններն ու բարեմաղթութիւնները՝ Ռուսիոյ Ցարին։

Օգտուելով նաեւ ռուսիոյ բանակցութեան խորհրդաժողովին լիազօր պատուիրակ ղրկուած կոմս Վիդդէին, որ Միացեալ Նահանգներու Բորդսմուի քաղաքին մէջ գումարուեցաւ, հեռագրական վերադարձի համար նիւ եորք գտնուելէն, Ամերիկաբնակ հայերի Գաղթային ժողովը պատուիրակութեամբ մը ներկայացաւ կոմս Վիդդէին և ֆրանսերէն գրուած ուղերձ մը յատոյց անոր։ Յարութեան Սրբազան որ այդ միջոցին խոքատապէտ վտանգաւոր կերպով բռնուած կը գտնուէր Ռուդերի մէկ հիւանդանոցին մէջ և որի խանկպին կեանքը նախախնամութիւնը պահպանեց հայ ազգին համար, բնականապէս չկրցաւ անձամբ ներկայանալ կոմս Վիդդէին, այլ միայն ատորագրեց ուղերձը։ Պատուիրակութիւնը սեպ. 12ին ներկայացաւ նիւ եորքի մէջ, շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը գտաւ կոմս Վիդդէէն և իր պաշտօնակից Պարոն տը Րոզէնէէն, որոնք նոյն իսկ յետադեղով ուրիշ պաշտօնական ներկայացումները, փութացած էին ընդունիլ ամերիկեան հայ գաղութի պատուիրակութիւնն ու անոր չքեղապէս պատրաստած ուղերձի գիրը։ Տիար Վիդդէ շատ գոհ եղած էր իրեն մատուցուած ուղերձէն և յատկապէս խնդրած էր պատուիրակութենէն որ իր շնորհակալութիւնները յայտարարէ Միացեալ Նահանգներու հայերին։

Գաղթային ժողովի անդամներէն Տիար Հրանդ Քիրէչճեան վերստին գնացած է բարի ճանապարհ մաղթել ռուսական լիազօր պատուիրակներին իրենց չոգենաւ մտնելու միջոցին, ուր գարձեալ մտնաւոր ընդունելութիւն մ'եղած է հայերէն պատուիրակին։ Եւ երբ հոն խոնուած բազմութեան անդլիերէն արտասանած կեցցէների ձայնը պահ մը գադրեր է, ինք Տիար Քիրէչճեան «կեցցէ՛ Ռուսիա և իր լիազօր պատուիրակ Ց. տը Վիդդէ» պօռացեր է ռուսերէն լեզուով (կրեւի թէ այդ մի քանի բառեր նախապէս սովրելով պատրաստուեր է), որին մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցեր է ուրախութեամբ կոմս Վիդդէ և գլխարկն հանելով յատկապէս ողջուներ է։

Կոմս Վիդդէին մատուցուած ֆրանսերէն ուղերձի մէկ պատճէնը մեր ձեռք անցած լինելով, Արմենիահ ընթերցողներուն ալ զայն ծանօթացունելու համար, այդ յիշատակելի գրութեան բնագիրը կը հրատարակենք այստեղ, ֆրանսերէն չգիտցողներուն համար անոր կցելով և հայերէն թարգմանութիւնը։

A Son Excellence M. le comte Sergius Yulyevich Witte, Délégué plénipotentiaire de Sa Majesté le Czar, à la Conférence de Portsmouth.

EXCELLENCE,

Le Conseil Colonial des Arméniens des Etats-Unis se joint au monde civilisé pour Vous féliciter de l'heureuse conclusion à laquelle Vous, avec Votre éminent collègue, le Baron Rosen, avez mené la Conférence de Portsmouth, obtenant, au nom de Sa Majesté l'Empereur Nicolas II et du grand peuple Russe, la paix avec honneur pour la Russie.

Nous sommes heureux, Excellence, de pouvoir saisir cette occasion pour Vous payer en même temps, au nom du peuple arménien, une dette de gratitude nationale. Sa Sainteté le Catholicos Mgrdich I nous informait dans sa lettre, il y a deux ans, de l'attitude libérale et bienveillante de Votre Excellence envers le peuple et l'Eglise arméniens, lors de la discussion dans le Conseil des Ministres du nouveau règlement concernant l'administration des biens de l'Eglise arménienne au Caucase. Dans ses efforts incessants pour obtenir le rétablissement des droits de son Eglise, notre vénérable Patriarche a puisé du courage et de l'espoir dans le fait que l'homme d'Etat le plus éclairé et le plus influent de l'Empire avait élevé sa voix en faveur de la cause des Arméniens — cause de la justice et de la liberté. — En ce moment-là, les Arméniens des Etats-Unis se présentèrent, par une délégation, à Son Excellence l'Ambassadeur de la Russie à Washington et le prièrent de transmettre à Sa Majesté l'Empereur Nicolas II leur pétition pour le rétablissement de l'ordre traditionnel si sacré et si cher au cœur du peuple de l'Ararat. C'est avec une joie inexprimable que nous venons d'apprendre la nouvelle annonçant que Sa Majesté Impériale a décrété la restitution des biens de notre Eglise nationale. C'est un triomphe, assurément, dont Vous avez le droit d'être aussi fier que nous en sommes heureux.

Excellence, Votre sympathie généreuse nous inspire l'assurance qu'à Votre prochain retour en Russie, Vous exercerez Votre puissante influence pour la rapide pacification du Caucase où nos frères, les Arméniens, souffrent depuis quelques mois des attaques destructives de la part de leurs voisins, les Tartares, ignorants et fanatiques. Comme Vous avez une connaissance intime des peuples du Caucase, il nous convient à peine de Vous assurer, Excellence, que nos frères n'ont d'autre ambition que de faire leurs devoirs envers le Gouvernement russe aussi fidèlement qu'envers leur Eglise nationale.

Excellence, nos souhaits et nos prières les plus ardents Vous accompagneront dans Votre tâche de noble et grand patriote. Que le bon Dieu Vous accorde une longue vie pour diriger encore longtemps les efforts de la nation russe dans l'accomplissement de ses hautes destinées !

Excellence,

Vous priant de vouloir bien conserver dans Votre cœur l'assurance de notre profonde gratitude, nous avons l'honneur d'être Vos dévoués admirateurs,

Archevêque HOVSEP SARAJIAN,
Président du Conseil Colonial

JOHN ARSHAGOUNI,
Secrétaire du Conseil Colonial.

New-York, le 9 Septembre 1905.

(Թարգմանութիւն)

Նորին Գերազանցութեան

կոմս Սերգիուս Իվիեվիչ Վիտտէին,
Նորին Վեհափառութեան Ցարի
Լիազօր պատուիրակին
Բօրդամուխի խորհրդաժողովում.
Գերապնիւ Տէր,

Միացեալ Նահանգների Հայերի Գաղթային խորհուրդը քաղաքակիրթ աշխարհին կը ձայնակցի շնորհաւորելու համար Ձեզ այն ելքը, որ առաջնորդեցիք Դուք Բորդամուխի խորհրդաժողովը, Ձեր մեծանուն պաշտօնակից Պարոն Րոզէնի հետ միասին, Նորին Վեհափառութեան Նիքոլա Բ կայսրի և ռուսական մեծ ժողովրդի կողմէն ստանալով Ռուսաստանի համար պատուաբեր խաղաղութիւնը։

Բաղդատուր ենք, Գերապնիւ Տէր, որ այս առթէն կրնանք նաեւ օգտը մի ազգային շնորհապարտութեան պարտք մը հատուցանելու համար Ձեզ, հայ ժողովրդի կողմէն։ Նորին Վսեմութիւն Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոսն երկու տարի առաջ իր գրութեամբ տեղեկացուցած էր մեզ Ձեր Գերապանցութեան ազատամիտ և բարեացակամ վարմունքը դէպի հայ ժողովուրդն ու անոր եկեղեցին, երբ նախարարական խորհրդին մէջ ներկայացած էր Հայաստանեայց եկեղեցիին կովկասի մէջ ունեցած կալուածներուն մասին բողոքագրութեան հանդէպ իրենց պարտականութիւնները հաւատարմութեամբ կատարելէ զատ ուրիշ փառասիրութիւն մը չունին։

Գերապնիւ Տէր, մեր եռանդագին բարեմաղթութիւնները ու աղօթքներ Ձեզ հետ պիտի լինին միշտ Ձեր ազնիւ ու մեծ հայրենասիրի աշխատանքներին մէջ։ Թող ամենաբարին Աստուած երկար կեանք չնորհէ Ձեզ, տակաւին երկար ժամանակ վարելու համար ռուսական ազգին ճանքերը, իր ապագայի բարձր ճակատագիրները գործադրելու մասին։

Գերապնիւ Տէր, խնդրելով որ բարեհաճիք Ձեր սրտի մէջ պահպանել մեր խորին չնորհապարտութեան հաւաստիքը, պատիւ ունինք լինելու

Ձեր անձնուէր հիացողներ
ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՐԱՃԵԱՆ
Նախագահ Գաղթային խորհրդին
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ
Քարտուղար Գաղթային խորհրդին
9 սեպտ. 1905
Նիւ Եորք

ԵՒՐՈՊԱԻ ՀԱՅԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ժամանակէ մ'ի վեր Եւրոպաի առաջնորդութեան պաշտօնավարութիւնը անորոշ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, Գեր. Գէորգ եպիսկոպոս իւթիճեան քանի մ'անգամ այդ պաշտօնէ իր հրաժարական ղրկած լինելով Ամեն. Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսին։

Կիմանանք այժմ որ Վեհ. Կաթողիկոսը յատուկ կոնդակով մը հրամայած է Գեր. իւթիւճեանին որ անգլիաբնակ հայերի հոգեւոր հովուութեան համար մնայ Անգլիա, մի եւնոյն ժամանակ իրեն վրայ պահելով Եւրոպաի առաջնորդութեան պաշտօնը, մինչեւ որ Նորին Վեհափառութիւնը բարեհաճի յառաջիկային մէջ կարգադրութիւն մ'ընել այս նկատմամբ։

Գեր. Գէորգ եպիսկոպոս իւթիւճեան, որ իր հիւանդութեան պատճառով կը հրաժարէր Եւրոպաի առաջնորդութեան պաշտօնէն, վեհափառի հրամանին համեմատ համակերպած է ժամանակ մ'եւս չարունակելու այդ պաշտօն, մինչեւ որ վերջնական կարգադրութիւն մը լինի։

ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՒ ՆՈՐ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Բարիզի հոգեւոր հովիւ Աբժ. Տ. Վռամշապուհ քահանայ Քիպարեան տեղեկագրեր է կ. Պոլսի Պատրիարքարանին թէ Բարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիի Հոգաբարձութեան ընտրութիւնը կատարուելով, հետեւեալ անձերն ընտրուած և իրենց պաշտօն ընդունած են.

Տիարներ՝ Մխրան Յովակիմեան Ա. տեսուհի, Զօրիկ Զօրայեան Գանձապետ, Կարապետ Բէհլիվանեան Ա. տեսուհապետիր. Արտաշէս Մէլի քՄինասեանց և Սդիկոսս Կէվրէկեան՝ ատենադպիրներ. Ընտրութեան սոյն արդիւնքը հաղորդելով Դ. Էֆֆիածին, Ա. ժենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսէն խնդրուած է անոր վաւերացումը։

ՀԱՅԵՐ ՑԱՆԴԼԻԱ

Լրագրիս խմբագիր–տնօրէնն Ա. մերիկա երթալու համար Անգլիական անցած ժամանակ, հետեւեալ տեղեկութիւնները ստացած է այնտեղ, Ռուսիոյ մեր ազգային դպրոցներին և եկեղեցապատկան կալուածներուն Հայ ազգին վերադարձուելուն պատճառած ուրախութեան նկատմամբ։

Եւրոպաի Առաջնորդ Գեր. Գէորգ եպիսկոպոս իւթիւճեան յիշեալ աւետաբեր լուրն առաջին անգամ օգոստ. 18ի անգլիական հեռագիրներէն իմացածին պէս փութացեր է եւրոպաբնակ Հայերի կողմէն խնդակցական մի հեռագիր ուղղել Էֆֆիածին վեհ. Հայրապետին։ Նոյնպէս ընդարձակ հեռագիր մ'ուղղելով Մանչէսդըրէն, ուր կը բնակի Նորին Գերապատուութիւն, Լոնտոնի ռուսական դեսպան վսեմ. կոմս Պէկենտորֆին՝ չնորհակալութիւններ յայտնած և բարեմաղթութիւններ ըրած է վեհ. Ցարի բարեացակամութեան համար։ Դեսպանը յարգալիր հեռագրով մը չնորհակալութիւն յայտնած է Եւրոպաի Հայերի Առաջնորդին, աւելցնելով թէ ամենամեծ սիրով պիտի հաղորդէ իր հեռագիրը Բէդերպուրկ վեհ. Ցարին, Ադկէ զատ, Գեր. իւթիւճեան հրահանգ տուեր է իր թեմի ազգային և հոգեւոր պաշտօնէութիւններին, վերափոխման տօնի օրը (օգոստոս 26) հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ ընել եկեղեցիներին և ժառանգներին մէջ, Ամեն. Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի թանկագին կեանքին համար։

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻԱԻ ՄԷՋ

Ռուսիոյ մէջ ներքին խռովութիւնները հետզհետէ աւելի կը սաստկանան, գործադուլները կընդհանրանան Բէդերպուրկի մէջ և զանազան տեղեր. ոչ միայն երկաթուղային պաշտօնեաները գործադուլ ըրած են որով փոստի երթեւեկը դադրած է, այլ և հեռագրական պաշտօնեաներն ալ գործադուլ ըրեր են որով չատ տեղեր հեռագրականհաղորդակցութիւնները խզուած են և չէ կարելի ճիշդ լուրեր ստանալ մայրաքաղաքէն և մի քանի գաւառներէ։ Գեղափոխական ներըը զօրացած են, մինչեւ իսկ զինուորականներէ մէկ մաս իրենց հետ միացած է, իսկ կառավարութիւնը չփոթած չգիտէ ի՛նչ անել։ Ցարը Հոկտեմբեր 30ին հանած յայտարարութեամբ մը սահմանադրական կառավարութիւն մը հաստատել կը խոստանայ, ժողովրդի ամէն դասակարգերին ալ ընտրական իրաւունքներ տալով. բայց ժողովրդին ներկայ յուզեալ և սպառնական վիճակէն կը վախցուի որ գուցէ ուշացած լինի այդ յայտարարութիւն։

Կովկասի մէջ ալ կը չարունակուին ոչ միայն յեղափոխական չարժումներ կառավարութեան դէմ, ոմբաձգութիւններ և այլն, այլ և թաթարներէ կրկին չարձակումներ Հայերի վրայ, ինչպէս Շուշիի մէջ և այլ մի քանի տեղ։ կառավարութիւնն առ այժմ անզօր կը ներկանայ այդ թաթարական արշաւանքներ զսպելու, որոնք նոյն իսկ Ռուսերին դէմ ալ ուղղուած են, թէև սպառնացած է խիստ միջոցներ գործել։

ՓԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՀՐԱՆ Գ. ԹՈՓՐԱՀԱՆԵԱՆ

Գործարանատէր եգիպտական եւ թիւրքական գերբնտիր սիկարէդների եւ կըտրուած ծխախոտի.

ՆԱԻՒ ՆԻՒՅՈՐՔ,
Թիւրքական ընտիր ծխախոտի տերեւների.
Téléphon 5116 Madison Sq.
Հասցէ՝ M. G. Toprahanian
334 Fourth Ave.
(E.U. d'Amérique) New York

Ա Զ Դ

Ջօքյան, սեպտ. 19|2 Հոկտ. 1905

Ռօման քաղաքէն, իմ երկոտասնամեայ բնակավայրէն, աստ ի Ջօքյան արդէն փոխադրուած՝ և տեղական Հայոց երկսեռ վարժարանացուսուցչութեան պաշտօն ստանձնած լինելով՝ կը խնդրեմ ինձ հետ թղթակցող բոլոր յարգոյ բարեկամներէս, ծանօթներէս և ինձ թերթը ղրկող պատ. խմբագիրներուն, որպէսզի բարեհաճին այսուհետեւ հետեւեալ հասցէս գործածելու չնորհ ընել։

Թէ ինչո՞ւ համար վերյապէս ըստիպուեցայ ոտքիս փոշին թօթափել ի Ռօման, ուր 12 տարի աղ ու հաց կերած էի, սոյն հարցման պատասխանն ազգային պատմութիւն է, չատ երկայն ու հետաքրքրական, ուշ կամ կանուխ արդէն հրատարակելի՝ երբ սրտիս և հոգւոյս հնգամեայ վրդովեալ անդորրութիւնս վերստանալով բաղդ ունենամ ի Ջօքյան։

Մ. Կ. Միրախորեան
Manuel G. Mirakhorian
Professeur arménien
(Roumanie) Focsani

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմենիայի միջոցով մէկի գիտութեան բերել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ կենք ընդունելիրենց ծանուցումները, ըստ գրական սովորութեան։ Ծանուցումներուն գինը Արմենիայի գիրքերը նշանակուած են։ Արմենիայի հասցէն, տառէն վրայ հաշուելով. 1 երկաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանթիմ, 1 կաթագրի համար 1 սանթիմ։ 3 սանթիմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանթիմ։ Ամեն գաղ դրուելիք ծանուցումի գինին վրայ 0/0ին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գինին վրայ 0/0ին 30 զեղչ։ Սակարկութիւն չընդունիր։

ՅՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Գ. ՓՓՐԱՀԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Գ. Քարբուզալեան
Le Gérant: François CARRIÈRE
Marseille. — Imprimerie du Midi